

ספטמבר 2020

מתודולוגיות פמיניסטיות למסלול מגדר בשטח

Research Methods in Gender Studies

מספר קורס: **27-908-06**

שם המרצה: **יעל בר-צדק**

סוג הקורס: קורס חובה לסטודנטיות תואר שני | **שנת לימודים:** תשפ"א |

סמסטר: ב' | **היקף שעות:** 1 ש"ש | **מועד:** ימי ב'

שעות קבלה: בתיאום מראש במייל yael.btzedek@gmail.com

א. מטרת הקורס ותוצרי הלמידה

שיטות מחקר פמיניסטיות משמשות כאמצעי מרכזי לאיסוף ידע על ההירארכיה המגדרית כפי שהיא מתקיימת בהקשרים מוסדיים, ארגוניים ופרטיים. הדגש העכשווי על אתנוגרפיה מוסדית לצד המסורת הפמיניסטית של מחקרי פעולה, וההתפתחויות האחרונות בתחום של ניתוח שיח ביקורתי פמיניסטי, מציידים פעילות וחוקרות פמיניסטיות בכלי עבודה בסיסיים, המאפשרים את העמקת ההכרות עם מציאות חברתית בשדה ספציפי. מתוך גישה זו מכוון הקורס לצייד את תלמידות מסלול שטח בכלים לחקר השדה בו ברצונן לפעול, ובמקביל ללמדן כיצד להשתמש בניסיון ובידע שלהן מתוך עבודתן בשדה לשם ייצור ידע והנכחתו.

לשם כך מקנה הקורס מגוון כלים מתודולוגיים מתוך הפרדיגמה האיכותנית פמיניסטית, המסייעים בכתיבת עבודה שיש לה בסיס אמפירי בין אם מדובר בתיאור מקרה, דו"ח הערכה על פרויקט או תהליך ארגוני, וכמובן עבודה סמינריונית/אקדמית אחרת. בנוסף, מכוון הקורס לאפשר לסטודנטיות לקרוא מחקרים אמפיריים שנערכו מפרספקטיבה פמיניסטית ובכלל, ולזהות את המרכיבים המתודולוגיים בכל טקסט אקדמי – וזאת ככלי עבודה מרכזי הנדרש להן במסגרת לימודיהן לתואר מתקדם.

תוצרי הלמידה:

- בניית מערך מחקר בר תוקף, רלוונטי ואשר עונה על שאלת המחקר וצרכי הארגון העומד מאחוריו
- עריכת מחקר איכותני יישומי באמצעות מגוון כלים מתודולוגיים
- ביצוע קריאה ביקורתית של טקסטים מחקרניים אמפיריים
- גזירת מסקנות והמלצות יישומיות בהינתן תוצאות המחקר האמפירי

ב. תוכן הקורס:

במהלך השיעורים יוצגו עקרונות מרכזיים של הגישות הפמיניסטיות השונות הקיימות לאיסוף וניתוח נתונים תוך התמקדות בסוגיות המתודולוגיות הבאות:

- 1) **זיהוי מרכיבי מערך המחקר** – הגדרת שדה המחקר, ניסוח מטרת מחקר ושאלת מחקר, הגדרת אוכלוסיית מחקר, ומציאת פריטים ביבליוגרפיים רלוונטיים מתוך מאגרי מידע קיימים.
- 2) **היכרות עם כלים לאיסוף נתונים** – עריכת תצפית, ניהול יומן שדה, גיבוש קו מנחה לראיון מובנה למחצה.
- 3) **תרגול המבט הרפלקסיבי** - הבנת המשמעות שיש למיקום החוקרת בשדה על התהליך המחקרי ותוצריו.

מהלך השיעורים:

השיעורים ישלבו הוראה פרונטלית עם דיון, עבודה בקבוצות, ניתוח טקסטים וסרטונים ובשילוב הרצאות אורח. ייתכן כי חלק מהשיעורים יערכו בשיתוף המסלול המחקרי.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

(תכנית זו כפופה לשינויים בהתאם לשיקול דעת המרצה במהלך הקורס)

מס'	נושא השיעור	קריאה	הערות
<u>שיעור 1</u>	בין שטח למחקר : מה זה מחקר ולמה צריך אותו במסלול שטח?	קרומר-נבו, מ', לביא-אג'אי, מ', הקר, ד' (2014). הזמנה לדיון במתודולוגיות מחקר פמיניסטיות. בתוך: קרומר-נבו, מ', לביא-אג'אי, מ', הקר, ד' (עורכות), מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות . תל-אביב: מגדרים הקיבוץ המאוחד.	*מתוך פרק ההקדמה יש לקרוא את עמ' 7-22 בלבד, לא כולל החלק שמתחיל בכותרת "על תהליך יצירת הספר" בעמ' 22 ומטה ואילך.
<u>שיעור 2</u>	מחקר פמיניסטי, ידע מהשטח, רפלקסיביות והתמקמות – לחקור מבפנים ומבחוץ	Dalmiya, V. and Alcoff, L. (1993). Are "old wives' tales" justified? In: Alcoff, L. and Potter, E. (Eds.), Feminist Methodologies (pp. 217-244). New York and London: Routledge. ינאי, נ' (2007). שאלת המדע בפמיניזם - סנדרה הארדינג וסוגיית החקירה המדעית בפמיניזם. בתוך: ינאי, נ', אלאור, ת', לובין, א' ונווה, ח' (עורכות), דרכים לחשיבה פמיניסטית – מבוא ללימודי מגדר (עמ' 351-391). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.	רשות:
<u>שיעור 3</u>	מערך המחקר	רום, מיכל. (2008). "אז איך קוראים לך עכשיו?" איתגור וניכוס בתהליך הבחירה של נשים ישראליות בשאלת	

	<p>שם המשפחה לאחר נישואין. חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.</p> <p>*לקראת השיעור יש לקרוא את פרק ג' - מערך המחקר, עמודים 96-119, כולל.</p>		
הרצאת אורחת	<p>בנימין, א' (2014). רוח הפעולה הנשית המשותפת כדיון באתיקה במחקר ראיונות פמיניסטי ישראלי. בתוך: קרומר-נבו, מ', לביא-אג'אי, מ' והקר ד' (עורכות), מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות (ע"ע 134-151). תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.</p>	מחקר ככלי לשינוי חברתי	<u>שיעור 4</u>
	<p>Marjorie L. Devault, (2004). Talking and listening from women's standpoint, feminist strategies for interviewing and analysis. In S. N, Hesse-Biber & M. L. Yaiser (Eds.), <i>Feminist Perspectives on Social Research</i> (pp. 227-250). Oxford: Oxford University Press.</p>	איסוף נתונים – מבוא וסקירה של כלי איסוף נתונים	<u>שיעור 5</u>
	<p>ג'וסלסון, ר. (2015[2013]). כיצד לראיין למחקר איכותני: גישה התייחסותית (פרקים 5-2). תל אביב: מכון מופ"ת.</p>	איסוף נתונים – הריאיון האיכותני – מהו ראיין?	<u>שיעור 6</u>
	----	איסוף נתונים – ראיונות מעשי – תרגול ראיונות	<u>שיעור 7</u> –
	---	איסוף נתונים – קבוצות מיקוד תרגול מעשי	<u>שיעור 8</u> –
הגשת מטלה 1	<p>ליבליך, ע', תובל-משיח, ר' וזילבר ת' (2010). בין השלם לחלקיו ובין תוכן לצורה. בתוך ל' קסן ומ' קרומר-נבו (עורכות). ניתוח נתונים במחקר האיכותני (עמ' 21-42). באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.</p>	ניתוח חומרים אמפיריים א'	<u>שיעור 9</u> –
	<p>שלסקי ש. ואלפרט ב. (2007). כתיבה כיצירת ידע (פרק 1). בתוך: שלסקי, ש' ואלפרט, ב' (עורכות), דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבנייתה כטקסט (ע"ע 17-69). תל אביב: מכון מופ"ת.</p>	ניתוח חומרים אמפיריים ב'	<u>שיעור 10</u>

	חרבון, ק' (2012). דיור ציבורי. בתוך: א' הנדל, א' אדלמן, מ' גבעוני, נ' יורן וי' קני (עורכים), קריאת המחאה: לקסיקון פוליטי (2011 -) (ע"ע 71-79). תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.	פרשנות וכתיבה – איך מציגות מחקר על עבודת שטח. הצגת פרויקטים שבוצעו בקורס בעבר.	<u>שיעור 11</u>
	קרומר-נבו, מ' ובר שלום, י' (2006). המחקר האיכותני ככלי לשינוי חברתי. בתוך: ד' לוי (עורכת), מחקר פעולה: הלכה ומעשה, זיקות פילוסופיות ומתודולוגיות בין מחקר פעולה לבין פרדיגמת המחקר האיכותני (ע"ע 277-302). מכון תל-אביב: מופ"ת.	מחקר ככלי לשינוי חברתי אתיקה במחקר שטח סיכום	<u>שיעור 12</u>
	הגשת מטלת סיכום הקורס בתאריך הגשת העבודות הכללי	מטלת סיכום קורס	הגשה

ג. דרישות קדם:

ללא.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

- קריאת כל פריטי החובה בביבליוגרפיה
- נוכחות בשיעורים – בקורס זה יש חובת נוכחות בכל השיעורים, שתיבדק מדי שיעור. סטודנטית שתעדר מעל שתי הרצאות ללא סיבה מוצדקת לא תוכל להגיש את העבודה המסכמת ולא תקבל ציון בקורס.
- השתתפות פעילה בשיעור
- הגשת מטלות הקורס במועדן
- הגשת עבודה מסכמת בסוף הסמסטר

פירוט מטלות הקורס:

1. **עריכת ראיון עומק חצי מובנה** – כתיבת קו מנחה, ביצוע ראיון עם אינפורמנט/ית שיש לה/ו מה לתרום לפיתוח הפרויקט שלי לצורך לאסוף ידע שרלוונטי לפרויקט ואשר יקדם אותו / יסייע בתהליך קבלת החלטות לגביו.

2. **מטלה סופית:** הפרויקט שלי בקונטקסט – ניתוח ראיון, פרשנות ומתן משמעות להצעת הפרויקט תוך התבססות על חומרי קריאה רלוונטיים לשדה הפרויקט.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

20% - מטלה 1

80% - עבודה מסכמת

נוכחות ובשעורים והשתתפות תורמת בדיונים הנה חובה.

כאמור לעיל, על כל התרגילים חלה חובת הגשה! כלומר לא ניתן להגיש את העבודה המסכמת ללא הגשת כל התרגילים המקדימים שנועדו לסייע בכתיבתה.

***התאריך האחרון להגשת מטלת הסיכום יקבע על פי החלטת וועדת ההוראה של התכנית ללימודי מגדר. לא יתקבלו עבודות לאחר תאריך זה.**

*למען הסר ספק, העבודה צריכה להיות פרי עבודת/ה המקורית של הכותב/ת. כל ציטוט חייב בהפניה אל המקור. כל רעיון שאיננו של התלמידה חייב בהפניה. אי עמידה בכללים אלו היא עבירה על כללי האוניברסיטה ועל חוקי הקניין הרוחני.

ו. ביבליוגרפיה:

קריאת חובה

בנימין, א' (2014). רוח הפעולה הנשית המשותפת כדיון באתיקה במחקר ראיונות פמיניסטי ישראלי. בתוך: קרומר-נבו, מ', לביא-אג'אי, מ' והקר ד' (עורכות), **מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות** (ע"ע 134-151). תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.

ג'וסלסון, ר. (2015[2013]). **כיצד לראיין למחקר איכותני: גישה התייחסותית**. תל אביב: מכון מופ"ת.

חרבון, ק' (2012). דיור ציבורי. בתוך: א' הנדל, א' אדלמן, מ' גבעוני, נ' יורן וי' קני (עורכים), **קריאת המחאה: לקסיקון פוליטי (2011 -)** (ע"ע 71-79). תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.

ינאי, נ' (2007). שאלת המדע בפמיניזם - סנדרה הארדינג וסוגיית החקירה המדעית בפמיניזם. בתוך: ינאי, נ', אלמור, ת', לובין, א' ונווה, ח' (עורכות), **דרכים לחשיבה פמיניסטית - מבוא ללימודי מיגדר** (עמ' 351-391). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

ליבליך, ע', תובל-משיח, ר' וזילבר ת' (2010). בין השלם לחלקיו ובין תוכן לצורה. בתוך ל' קסן ומ' קרומר-נבו (עורכות). **ניתוח נתונים במחקר האיכותני** (עמ' 21-42). באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

קרומר-נבו, מ' ובר שלום, י' (2006). המחקר האיכותני ככלי לשינוי חברתי. בתוך: ד' לוי (עורכת), **מחקר פעולה: הלכה ומעשה, זיקות פילוסופיות ומתודולוגיות בין מחקר פעולה לבין פרדיגמת המחקר האיכותני** (ע"ע 277-302). מכון תל-אביב: מופ"ת.

קרומר-נבו, מ', לביא-אג'אי, מ', הקר, ד' (2014). הזמנה לדיון במתודולוגיות מחקר פמיניסטיות. בתוך: קרומר-נבו, מ', לביא-אג'אי, מ', הקר, ד' (עורכות), **מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות** (עמ' 7-22). תל-אביב: מגדרים הקיבוץ המאוחד.

רום, מיכל. (2008). "אז איך קוראים לך עכשיו?" איתגור וניכוס בתהליך הבחירה של נשים ישראליות בשאלת שם המשפחה לאחר נישואין. חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.

שלסקי ש. ואלפרט ב. (2007). כתיבה כיצירת ידע (פרק 1). בתוך: שלסקי, ש' ואלפרט, ב' (עורכות), **דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבניית כטקסט** (ע"ע 17-69). תל אביב: מכון מופ"ת.

Dalmiya, V. and Alcoff, L. (1993). Are "old wives' tales" justified? In: Alcoff, L. and Potter, E. (Eds.), **Feminist Methodologies** (pp. 217-244). New York and London: Routledge.

Marjorie L. Devault, (2004). Talking and listening from women's standpoint, feminist strategies for interviewing and analysis. In S. N, Hesse-Biber & M. L. Yaiser (Eds.), **Feminist Perspectives on Social Research** (pp. 227-250). Oxford: Oxford University Press.

ז. שם הקורס באנגלית:

Research Methods in Gender Studies